

1.- Documentació i catalogació

El Parc Güell va ser construït entre els anys 1900 i 1914 per l'arquitecte Antoni Plàcid Guillem Gaudí i Cornet. Va néixer el dia 25 de juny de 1852 a Reus, i va morir atropellat per un tramvia de Barcelona al 1926. Figura cabdal del Modernisme, és el màxim arquitecte de Catalunya i una de les primeres figures de l'art mundial. De profunda i intensa religiositat, de gran civisme i catalanitat. Va passar la seva infantesa i va realitzar els seus primers estudis a Reus. Posteriorment va anar a Barcelona i estudià a l'Escola Superior d'Arquitectura, treballant al mateix temps amb el mestre d'obres Josep Fonserré, on es va familiaritzar amb tots els oficis i les arts aplicades: mosaic, ferro forjat, vidre. En 1878 va obtenir la seva llicenciatura. Gaudí va apareixer en el període en que el Neoclassicisme havia mort i estava naixent en l'arquitectura el corrent Romàntic que va donar pas al Modernisme.

El 1883 va començar a treballar a la Sagrada Família i va conèixer Eusebi Güell, el seu mecenes. La seva obra, d'una marcada personalitat, fa una utilització lliure i personal de l'art musulmà i dels estils gòtic i barroc, utilitzant tot tipus de recursos arquitectònics, alguns d'ells amb resultats espectaculars.

L'arquitectura d'Antoni Gaudí va destacar per l'ambició globalitzadora i l'extraordinari simbolisme religiós. Ara bé, la materialització de les seves idees no s'hauria produït sense el mecenatge que va rebre de l'industrial i patrici Eusebi Güell i Bacigalupi. La producció de Gaudí pot dividir-se en quatre etapes, la més creativa de les quals va ser la de 1900 a 1917, quan va construir el parc Güell, la cripta de l'església de la colònia Güell, la Pedrera (casa Milà), les escoles de la Sagrada Família i va executar la reforma de la casa Batlló. Així i tot, va ser al temple expiatori de la Sagrada Família, on Gaudí, que era conscient d'estar fent l'obra de la seva vida i la nova catedral de Catalunya, va cercar la síntesi màxima entre l'arquitectura i l'ideal religiós. La gran fantasia de Gaudí va portar com a conseqüència que l'edifici, el Parc Güell, es mostres com una obra d'art única aplicant solucions arquitectòniques molt arriscades com per exemple l'arc parabòlic. Segueix el concepte de les catedrals gòtiques amb totes les seves connexions simbòliques. Per a Gaudí el continent, es a dir l'edifici, i el contingut són una sola unitat. Tècnicament hauria que destacar el que ell anomenava "el trencadís", es a dir, la decoració amb troços ceràmics de reaprofitament d'edificis destruïts als quals ell, ben combinats, els donava el seu propi caràcter.

Va portar una vida modesta sense importar-li els luxes. D'entre les seves nombroses obres es poden anomenar el Palau Güell, el Parc Güell, la Casa Batlló, la Pedrera o la inacabada Sagrada Família. Situades totes elles a Barcelona.

També hi va haver un altre arquitecte que va ajudar en el disseny del parc, aquest arquitecte va ser Josep M. Jujol i Gibert, va néixer a Tarragona el setembre de 1879. L'any 1883 va anar a viure a Gràcia i uns després a Barcelona, on el 1896 ell obté el títol de batxiller. L'any següent, el 1897 començà els estudis universitaris, de primer a la preceptiva Facultat de Ciències i més tard a l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona a partir del curs 1901-1902. En aquells anys l'Escola estava dirigida per Lluís Domènech i Muntaner. El 1901 treballa amb Gallissà; el 1903 amb Font i Gumà; i el 1904 comença amb Gaudí. Obtingué el títol d'arquitecte l'any 1906.

Jujol esdevindrà el més destacat col·laborador de Gaudí amb qui treballà fins a la mort del mestre. Les obres més importants foren la Botiga Mañac (1911), el Taller Mañac (1916-1922), la casa Planells (1923-1924) i la Font Monumental de la Plaça d'Espanya (1929); totes elles a la ciutat de Barcelona. També a Sant Joan Despí va fer la Torre de la Creu (1913) i la casa Negre (1915-1941). Sense oblidar-nos de les reformes de la Casa Bofarull als Pallaresos (1914-1930) i de l'església de Vistabella (1918-1923).

Fou un destacat dibuixant i pintor i conreà també l'escultura. A la seva obra arquitectònica quasi sempre hi trobem altres arts plàstiques: vistoses pintures, alegres esgrafiats, elements escultòrics i ferros que en mans de

Jujol esdevenen elements esculturals. Fou professor (1910) i catedràtic (1919) a l'Escola Superior d'Arquitectura i professor d'escultura en fang i altres oficis a l'Escola del treball de Barcelona. En plena activitat professional va morir a Barcelona el primer de maig del 1949; enguany fa cinquanta-dos anys.

El parc urbà està situat a la finca de Can Muntaner de Dalt en una elevació (la muntanya pelada) al nord del barri barceloní de Gràcia, més concretament al carrer d'Olot, s/n i Avda. del Carmel s/n; si pot arribar a través dels autobussos 24 i 25 de la xarxa TMB. En principi hauria de ser una urbanització privada amb capacitat per a seixanta cases unifamiliars amb jardí d'estil anglès, però ha acabat sent un parc municipal de la ciutat.

El Modernisme és un moviment cultural que va tenir lloc a l'Occident al final del segle XIX i principi del XX. Va designar les tendències més renovadores de la literatura, el teatre, l'arquitectura, les belles arts, la decoració, els mobles i altres objectes.

El moviment va rebre, segons els països, noms especials. A Catalunya, més Mallorca i València, *Modernisme*; a la resta d'Espanya *Modernismo*; a França i Bèlgica *Art Nouveau*; als països anglosaxons, *Modern Style*; a Àustria, *Sezessionstil*; a Alemanya, *Jugendstil* i a Itàlia *Liberty* o *Floreal*.

Tots aquests estils són paral·lels, però no iguals. Tampoc no són estils unitaris, sinó que cadascun inclou diverses tendències, en particular el català. Aquest és, de tots, el més variat, el més popularitzat, el més ric i el de més llarga durada: entre 1888 i el 1906, amb un pròleg el 1882 i un epíleg fins a la Primera Guerra Mundial.

Algunes característiques generals són:

- Es busca la bel·leça i la originalitat.
- Rebutja la simetria i l'academicisme.
- Prefereixen la línia corba i ondulada.
- Cada país buscava la inspiració en el seu passat històric més important.
- Els edificis són concebuts com una unitat i els arquitectes projectaven tots els elements de dins i fora de l'edifici.

A Catalunya el Modernisme té unes dimensions i una personalitat especial que fa que puguem trobar manifestacions per tot arreu de la geografia catalana i en edificacions de molts diversos tipus: fàbriques, cooperatives agrícoles, ateneus, mercats i habitatges. El moment històric és idoni, creixement econòmic i reafirmació nacional.

Aquesta situació a Catalunya contrasta amb un moment especialment pessimista a Espanya, on la pèrdua de les darreres colònies americanes posa en crisi el concepte de l'Estat espanyol i manifesta de forma meridiana l'anquilosament de les estructures de l'estat i la manca de modernitat en l'economia i la societat espanyoles.

L'arquitectura modernista a Catalunya significa, per una banda, la modernització de les tècniques de construcció (ús del ferro en les estructures, utilització dels elements prefabricats), al mateix temps que conserva elements tradicionals (construccions amb totxo vist) i enllaça amb l'estil gòtic amb el que guarda un cert paral·lisme. És una arquitectura decorativa, integradora en l'edifici de totes les arts plàstiques. Els arquitectes són sovint decoradors també d'interiors i dissenyen tots els detalls: el mobiliari, la marqueteria, les vidrieres, els mosaics, la forja, etc. Hi ha una reivindicació de les artesanies en un moment de domini industrial.

Com a trets generals de reconeixement de l'estil modernista podem definir: el predomini de la corba sobre la recta, l'asimetria, el dinamisme de les formes, el detallisme de la decoració en la recerca d'una estètica per se, l'ús freqüent de motius vegetals i naturals i les figures de dona.

La cronologia exacta del Modernisme a Catalunya és difícil i sempre convencional. Podem situar-lo entre l'any 1888, any de l'Exposició Universal de Barcelona i el 1906, amb un epíleg fins l'any 1926, data de la mort d'en Gaudí. En el cas català, és a Catalunya on es troben els millors representants espanyols ja que Catalunya era la zona més avançada i evolucionada de l'estat espanyol. Això provocà l'aparició d'un moviment nacionalista on es valora l'època més rellevant catalana, el segle XIII, l'època del gòtic. Catalunya té el desig de crear un art nacional propi. Una fet que també va influir al Modernisme català va ser que justament a Barcelona va ser on es varen celebrar dues Exposicions Universals (els anys 1888 i 1929), exposicions quadriennials on cada país feia una mostra de les seves innovacions tècniques i d'altres tipus per mostrar-les a la resta de països participants. Aquestes exposicions es celebraven i es celebren a diverses grans ciutats del món.

2.- Anàlisi formal

L'element principal del parc és l'infraestructura viària que havia de donar accés a les 60 parcel·les previstes. Rampes, viaductes i pòrtics travesen a l'hora que estructurin la finca.

Com el Parc Güell, no és una edificació, sino que és un projecte de ciutat-jardí, l'anàlisi serà explicat per diferents parts:

- El temple i el teatre grecs: L'amor per l'art i la cultura de la Grècia antiga era quelcom compartit per Güell i Gaudí; potser per això es va fer en el centre del Parc, una gran sala hipòstila amb gairebé cent columnes dòriques (vuitanta-quatre per ser exactes). Es suposa que en aquell cobert hi hauria d'instal·lar-se el mercat de la Ciutat jardí, però mai s'arribà a complir aquesta finalitat utilitària. Es tracta en realitat d'una espècie de gruta arquitectònica que crea, sobre la sostrada, una plaça coneguda amb el nom de teatre grec. La plaça, a manera de gran balcó a escala urbana, permet fruit d'una extraordinària panoràmica de la ciutat i el mar. La singular barana d'aquest balcó està constituïda per un banc continu de traçat ondulant i revestit de trossos de ceràmica vidriada multicolor. Les columnes suposen una interpretació gairebé humorística del veritable ordre clàssic: l'equí s'enfonsa per el pes de l'arquitrau, i les gotes dels triglifs són tan naturalistes que semblen estar a punt de caure. La transició amb la montanya, en la part de la plaça, és un excel·lent exemple de com va entendre Gaudí el compromís entre arquitectura i paisatge natural.
- Ritmes naturals, capricis i atzars: Cap a l'esquerra del teatre grec, anant cap al calvari, ens trobem amb un camí peatonal cobert, la qual la seva sostrada està sostesa per unes inaudites columnes helicoidals. Pot ser que Gaudí homenatges així a alguns arquitectes del gòtic llewantí o que s'inspires en els troncs dels eucaliptus, però ni una cosa ni l'altre expliquen del tot aquesta disposició. El respecte per la natura es nota en els detalls un tant ingenuus, com aquell tronc del garrofer, torçat cap enfora, que va ser salvat al construir un dels viaductes. La rentadora, amb la cistella de la roba al cap va ser el resultat d'un error de l'artesà al copiar una estatua grega. Resulta significatiu que Gaudí el donés per bó, reconeixent el poder creador de l'atzar.
- Pavellons de l'entrada: Tot el recinte del parc està protegit exteriorment per una tanca de obra, de pedra i ceràmica que es remata amb dos pabellons de modesta escala però de gran singularitat arquitectònica que presideixen l'entrada principal. Aquests dos edificis, de planta ovalada, estan coberts per cúpules i rematats amb motius de geometria complexa i de estilització vegetal. Tota la part superior del conjunt està recoberta de mosaic de ceràmica vidriada, clara i freda, que contrasta amb el color càlid de la pedra, la mateixa que es troba per tota la finca i que fou utilitzada amb generositat per a la construcció de murs, viaductes i pòrtics. Un d'ells era la porteria; i l'altre contenia una sala d'espera i telèfon d'ús públic. Gaudí va construir els murs amb el mateix tipus de pedra calcària utilitzades en els viaductes, però recobrir les formes delirants dels sostres amb el seu característic *trencadís*. Aquesta arquitectura sembla tova i emmotllable, com els somnis. S'ha dit que els remats repredeixen un tipus de bolets molt verinosos: la creu del pavelló de serveis triumpfaria llavors sobre la mort. Però aquesta interpretació no és necessàriament incompatible amb la possible al·lusió al

escenari de *Hansel i Gretel*, una òpera que tingué molt d'èxit en la Barcelona coetànea.

- La serp i el drac: La majestuosa escalinata situada a l'entrada principal del parc fou concebuda per Gaudí en forma de dos tramades bessones separades per una font lineal que adquireix diferents formes al llarg del seu recorregut. Aquestes formes són un cap de serp i un dragó, o almenys això diuen.

El cap de serp que emergeix en el centre d'un escut de Catalunya vomita un doll d'aigua sobre un pilonet inferior. El mateix fa un llangardaix o un drac multicolor que està col·locat més amunt. El drac, situat a la part superior, és representatiu d'aquest efecte màgic característic de la seva obra. El barroquisme de les formes, d'un efecte plàstic exhuberant, es combinen amb l'harmonia de colors i textures, aconseguida amb l'ús dels materials més senzills, el trencadis de ceràmica vidriada de rebuig usat magistralment en forma de collage, per obtenir una impressió de riquesa i brillantor incomparables. No seria estrany que la serp representes a la mítica Pitó, protectora de les aigües subterrànies. La presència del temple grec, del qual aljub procedia l'aigua vessada, reforçaria aquesta interpretació. El drac s'ha de relacionar amb el que figura a l'escut de Nîmes, un assumpte personal del senyor Güell, que havia cursat estudis en aquella ciutat francesa. També és un misteri saber si es va voler reproduir també aquí a Lladó, el mític guardià del Jardí de les Hespèrides.

La disposició dels elements en la planta del parc és la següent:

- entrada
- gruta artificial i escalinata
- sala de les columnes gregues (mercat)
- teatre grec o plaça al aire lliure
- calvari
- casa d'Eusebi Güell
- casa de Gaudí
- casa del doctor Maxench

A, B, C i D. viaductes i pòrtics coberts

3.- Contingut i significació

La funció del Parc Güell era que Eusebi Güell, el mecenes protector de Gaudí; estava interessat en la promoció d'una zona jardí-residencial, alhora com a operació especulativa, com a publicitat de la seva indústria de ciment i com a experiment de les idees higienistes entorn de la ciutat jardí de les quals s'havia fet un promotor decidit. Encara que com a operació econòmica el Parc Güell seria un fracàs, la construcció del sistema general de serveis donaria peu a Gaudí per a desenrotllar una especial idea de la residència suburbana i de l'arquitectura al seu servei. Des de l'any 1922 l'Ajuntament comprà el Parc als hereus d'Eusebi Güell per convertir-lo en parc públic, des de l'any 1969 és declarat Monument Històric-Artístic d'Interès Nacional. L'any 1984 fou declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO, i tres anys després (1987) fou restaurat pel Ministeri de Cultura sota la direcció dels arquitectes Martínez Lapeña i Torres Tur.

4.- Valoració

Gràcies a l'aparició del Modernisme a finals del segle XIX i principis del segle XX, Barcelona va poder tornar a guanyar gran importància davant de la resta del món, paper que tenia durant el segle XIII però que es va perdre durant les crisis del llarg del segle XIV. Aquest moviment és la reaparició del gòtic, art que dominava a Catalunya durant el segle XIII, per això els arquitectes modernistes van decidir utilitzar el neogòtic per a fer grans edificis. També varen ajudar les dues Exposicions Múndials que es varen celebrar a Barcelona (les primeres d'Espanya), on tothom va poder apreciar l'art nacional del Modernisme.

En conclusió: que el Modernisme és un dels principals atractius de Barcelona, i ho és fins al punt que molts

dels edificis modernistes són reconeguts per la UNESCO com a patrimoni de la Humanitat

Aquest conjunt arquitectònic, obra de Antoni Gaudí, és una dels més importants de la ciutat de Barcelona, on també podem incloure el Temple Expiatori de la Sagrada Família, La Pedrera, La Mansana de la Discòrdia al Passeig de Gràcia, etc. Tots aquets són diversos edificis modernistes inspirats en el gòtic.

Haver de realitzar el comentari d'un edifici modernista m'ha agradat força, ja que així he pogut observar com Catalunya té un art molt ric i bell. També un avantatge d'aquest treball ha sigut que per sort actualment s'hi pot aconseguir moltes fonts d'informació del Modernisme, fins i tot si poden fer vivites per la seva propera distància, encara que he trobat més informació a casa meua i a la biblioteca municipal que no pas al Centre de turisme de Barcelona situat al Palau Robert de Barcelona.

Bibliografia

- Barjau, Santiago i Gurri i Serra, Francesc; Rutes del Modernisme; Servei d'Informació, Documentació i Publicacions del Departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya; Barcelona, 1992.
- Bassagoda i Nonell, Joan; El gran Gaudí; Editorial AUSA; Sabadell, 1989.
- Bassagoda i Nonell, Joan; Gaudí; Arquitectura del futuro; Salvat Editores; Estella, Navarra 1984.
- Bassagoda i Nonell, Joan i Solà-Morales, Ignasi de; Gaudí; Servei d'Informació, Documentació i Publicacions del Departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya; Barcelona, 1988.
- Bassagoda i Nonell, Joan; Guía de Gaudí; Litoclub s.a.; Col·lecció Terra Nostra, 15.
- Bassagoda i Nonell, Joan; La bibliografia de Gaudí; Salvat Editores; Barcelona 1987.
- Baños i Pascual, Carles; Història de l'art; Apunts del curs acadèmic de primer de batxillerat; Corbera 2000-2001
- Calzado, Borja; Barcelona única; Servei d'Informació, Documentació i Publicacions del Departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya; Barcelona, 1990.
- Carandell, Josep Maria; Ruta del Modernisme; Ajuntament de Barcelona.
- Diversos; Barcelona, España; Secretaria de Estado de Turismo; Dirección General de Promoción del turismo; Espanya, 1980.
- Diversos; Docta, Guía educativa; volum 8, Carroggio, S.A. de ediciones; Barcelona.
- Diversos; Historia de Catalunya; Obra produïda conjuntament entre La Vanguardia i la Generalitat de Catalunya; CD 5, 6 i 14
- Diversos; Historia del arte; Tomo IX; Salvat Editores; Estella, Navarra, 1981.
- Fernández, A i altres; Ars, Història de l'Art; editorial Vicenç Vives; Barcelona 2000.
- http://www.barcelona-on-line.es/cat/turisme/bcn_modernisme.htm
- <http://www.bcn.es>
- <http://www.bcn.es/catala/turisme/perdis/cgaudi.htm>
- <http://www.buscabiografias.com>
- <http://www.ctv.es/USERS/ags/GAUDI.htm>
- http://www.puntobobo.com/ct_guell.html
- http://www.xtec.es/trobada/modernis/al_casas/guell2.htm
- <http://www.xtec.es/trobada/modernis/modernis.htm>
- Milicua, José i Diversos; Història universal de l'art, El segle XX, volum IX; Editorial Planeta; Febrer 1989.
- Ramirez, Juan Antonio; Gaudí; Anaya; Biblioteca Básica, Serie Arte (Monografías); Madrid 1992.
- Solà-Morales, Ignasi de; Gaudí; Polígrafa.
- Tarrago, Salvador; Gaudí; editorial Escudo de oro; Febrer, 1985.
- Tarrago, Salvador; Todo Barcelona; editorial Escudo de oro; Febrer, 1981.

Güell

Index

- Documentació i catalogació 2 – 4
- Anàlisi formal 4 – 7
- Contingut i significació 7
- Valoració 7
- Bibliografia 8 – 9